

■ درس اخلاق پزشکی

■ مجری طرح :

■ ابوالفضل خوشی

تعریف اخلاق پزشکی

دانشی میان رشته ای و محصول تشریک مساعی حوزه
های معرفتی مختلفی همچون:
پزشکی، فلسفه، الهیات و حقوق

اخلاق پزشکی

- قوانین اخلاق پزشکی باستان بصورت سوگند نامه ها اظهار شده اند.
- سوگند نامه بقراط بنیاد اصلی اخلاق پزشکی غربی
- توجه خاص به پزشکی و اخلاق پزشکی در منابع فرهنگ اسلامی
- ارتباط سیستمهای اخلاق پزشکی گوناگون با سنتهای دینی
- تحول در قرون ۱۷ و ۱۸ و زمینه شکل گیری اخلاق پزشکی جهانشمول
- شکل گیری اخلاق پزشکی مدرن بعد از جنگ دوم

تاریخچه اخلاق پزشکی در دنیا

- سابقه بیش از ۲۵۰۰ ساله علم اخلاق ETHICS
- پیوند با تاریخچه فلسفه و تأثیر از تفکرات فلاسفه بزرگی چون سقراط، افلاطون و ارسطو

Hippocrates
National Library of Medicine

سوگند نامه ها و عهد نامه ها

■ قوانین حمورابی در ۱۷۲۷ قبل از میلاد

■ **سوگند نامه بقراط:** اولین بیان مبانی اخلاقی در قالب قسم نامه، یک تعهد نامه اخلاقی برای قبول و بکار بستن اصول اخلاقی حرفه پزشکی

تاریخچه اخلاق پزشکی در ایران

- طب و اخلاق پزشکی در بین ایرانیان از قدمتی طولانی برخوردار است و سابقه آن به قبل از بقراط برمی گردد.
- طب ایران باستان با آیین زرتشت پیوندی جدایی ناپذیر داشته است.

تاریخچه اخلاق پزشکی در ایران

شرایط طبیب در طب ایران باستان:

- مطالعه کتب زیاد و تجربه کافی
- گوش دادن با صبر و حوصله به سخنان بیمار
- معالجه بیمار با وجدانی بیدار
- ترس از خدا

اخلاق پزشکی پس از اسلام در ایران

- تأثیر زیاد اسلام بر پیشرفت علوم در ایران که خود مهد علم و تمدن بود.
- ظهور مفاخر و دانشمندان مسلمان ایرانی همچون رازی و ابن سینا که منشأ اثرات مهمی در تاریخ دانش بوده

اخلاق پزشکی نزد پزشکان مسلمان

ایرانی

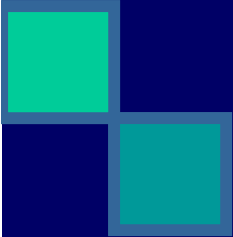
■ **رازی:** “طبيب بايد بيمارش را به بهبود و سلامت اميدوار گرداند ولو اينکه خود اميدي به بهبود بيمار نداشته باشد.”

■ **ابن سينا:** “پزشک بايد مبشر سلامت برای بیمار باشد.”

■ **پند نامه اهوازی:** “طبيب بايد راز بيماران را محفوظ دارد، از افشاء سر آنها به خودی و بیگانه و نزدیکان و دور او دوری جوید چرا که بسیاری از بيماران بيماری خود را از پدر و مادر و کسان خود مستور و مکتوم میدارند ولی آن را به طبيب میگویند. پس طبيب بايد از خود بیمار در کتمان بيماری بیشتر دقت نماید.”

تعریف اخلاق پزشکی

اخلاق پزشکی در دهه‌های قبل شامل اصول و مبانی امر کننده یا نهی کننده بود اما **اخلاق پزشکی نوین** با رسالت پرداختن به موضوعات و مباحث مطرح در جهان پزشکی و تلاش برای ارائه **راهکارهای اخلاقی** در مواقع لازم شکل گرفته است.

اخلاق پزشکی نوین

یکی از شاخه‌های اخلاق حرفه‌ای است که سعی دارد اخلاقیات را به صورت کاربردی در حیطه عمل پزشکان و کادر پزشکی و نیز در حوزه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی در طب وارد نماید.

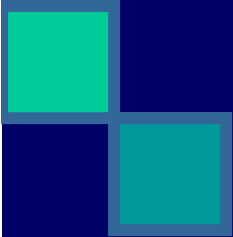

اخلاق پزشکی نوین

فعالیتی تحلیلی است که طی آن افکار، عقاید، تعهدات، روش رفتار، احساسات، استدلالات و بحث‌های مختلف در حیطه تصمیم‌گیری‌های اخلاقی پزشکی به صورت دقیق و انتقادی بررسی می‌شود و در موارد لازم دستورالعمل‌هایی صادر می‌گردد. تصمیمات اخلاق پزشکی در حیطه عملکرد طبی، **بدیهیات و ارزش‌ها، خوب یا بد، صحیح یا نادرست، و باید و نبایدها** را مشخص می‌سازند.

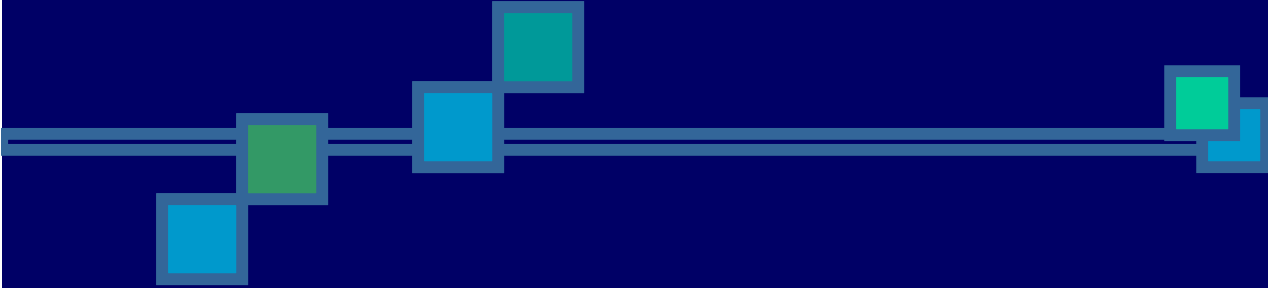

اخلاق پزشکی نوین

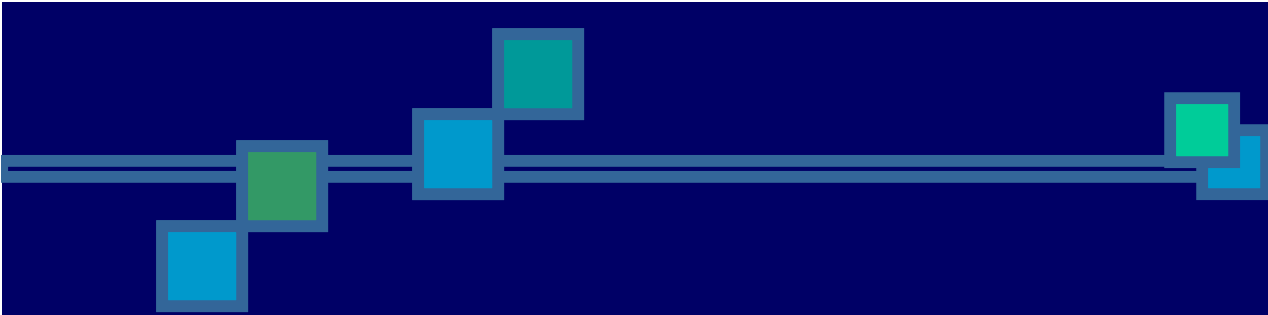
اخلاق پزشکی، اخلاق در صحنه عمل پزشکی است. اخلاق پزشکی بالینی، زاویه دید و نگرشی خاص در حیطه عمل در طبابت ایجاد می کند که هدف آن بهبود کیفیت مراقبت بیمار از طریق شناسایی، تحلیل و حل مشکلات و مسائل اخلاقی است که در صحنه عمل بروز می نماید.

دو قرن اخیر با پیشرفت‌های وسیع و خیره
کننده‌ای در حوزه **دانش و فناوری پزشکی** همراه
بوده است که به فراخور نیاز، به تغییر و تحولات
عمیقی در **اخلاق پزشکی** منجر گردیده است.

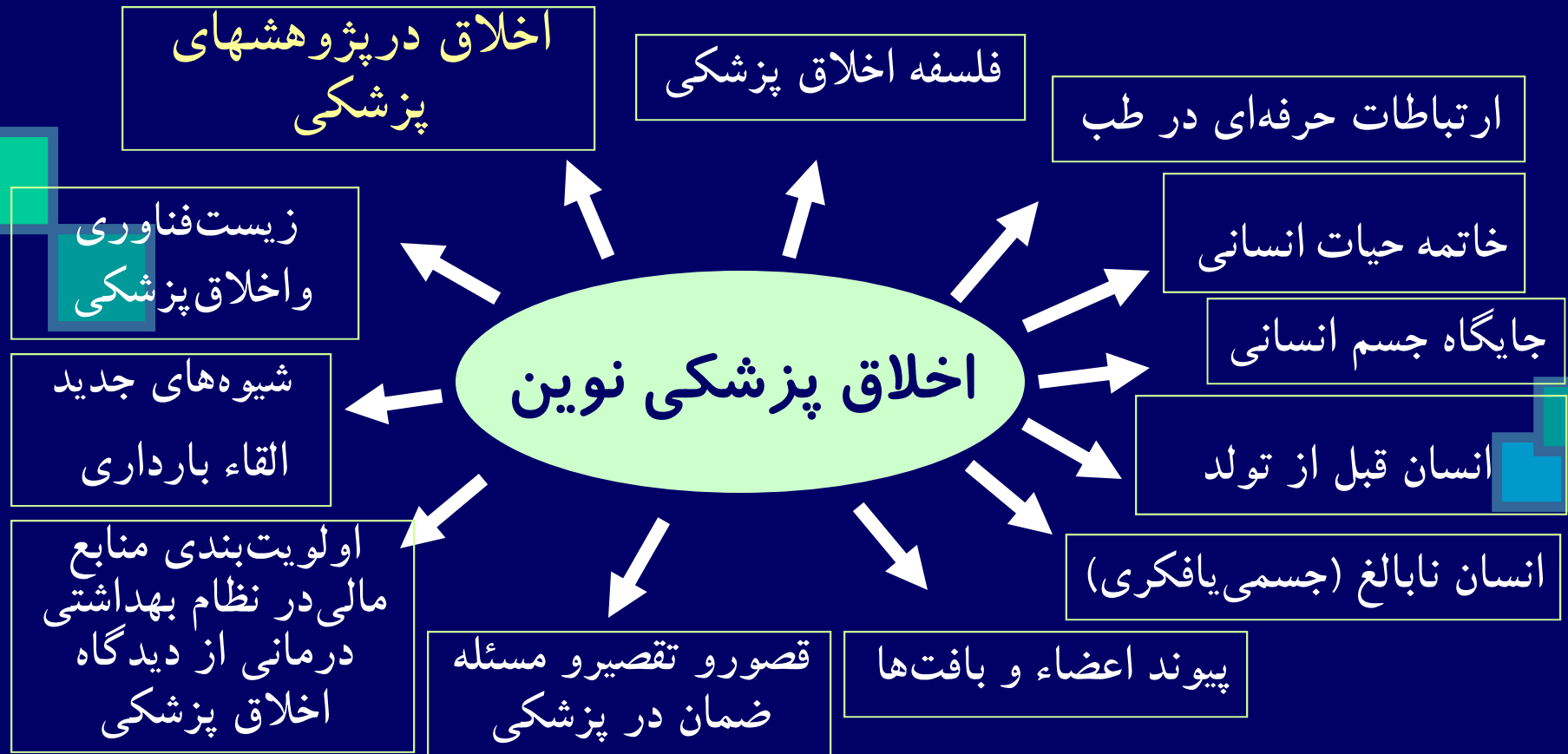

وسعت یافتن دانش بشری، ارتقاء فناوری‌ها،
افزایش توانمندی‌های انسانی در تشخیص و
معالجه بیماریها، و تعدد راههای انتخابی برای
پزشکان و بیماران، **سئوالات روزافزونی** را مطرح
نموده است که اخلاق پزشکی و توصیه‌های
اخلاقی بصورت سنتی، علیرغم ارزش و قدرت
خود، نتوانسته‌است پاسخگوی این پرسشها باشد.

موضوعات مطرح در اخلاق پزشکی نوین

رویکردهای فلسفی در اخلاق پزشکی نوین

- الف- رویکرد اصول‌گرا (A principle-based approach)
- ب- رویکرد وظیفه‌گرا (An absolute rule approach)
- ج- رویکرد فایده‌گرا یا پیامدگرا (A Utilitarian approach)
- د- رویکرد فضیلت‌گرا (A Virtue ethics approach)
- ه- رویکرد مراقبت‌گرا (A care approach)
- و- رویکرد موردگرا (A case approach)

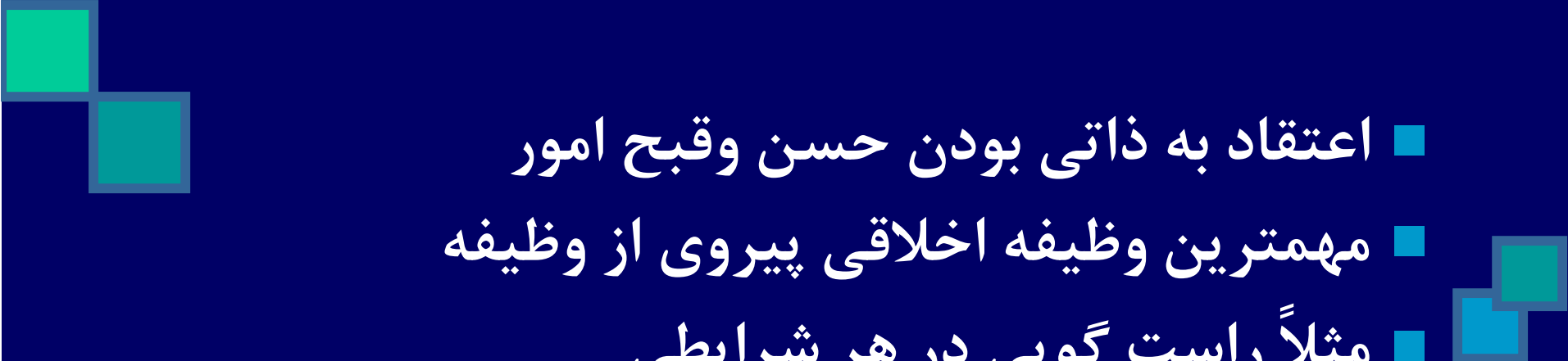

رویکرد اصول‌گرا

- اعتقاد بر محوریت چند اصل در قضاوت‌های اخلاقی
 - استنباط حکم موارد و مسائل اخلاقی از اصول کلی مفروض
 - قائل به وجود اصل کلی اخلاقی
 - اعتقاد به وجود بیش از یک اصل اخلاقی
-

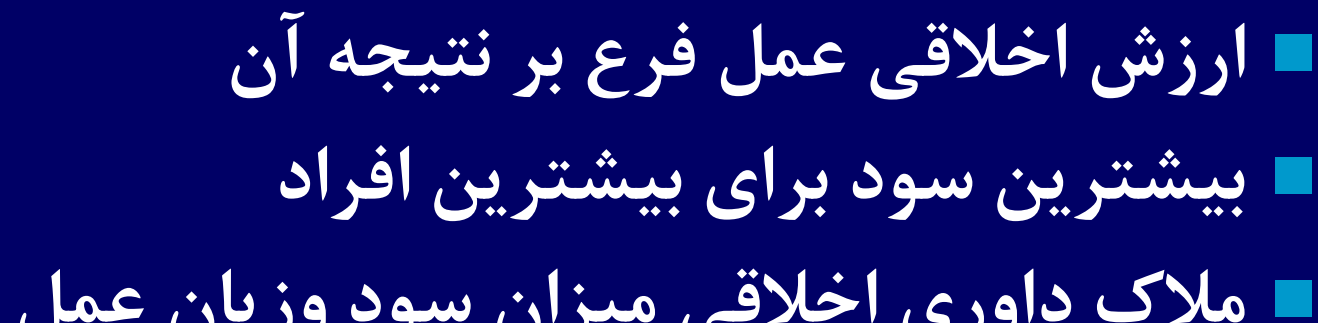

رویکرد وظیفه‌گرا

- اعتقاد به ذاتی بودن حسن و قبح امور
 - مهمترین وظیفه اخلاقی پیروی از وظیفه
 - مثلاً راست گویی در هر شرایطی
-

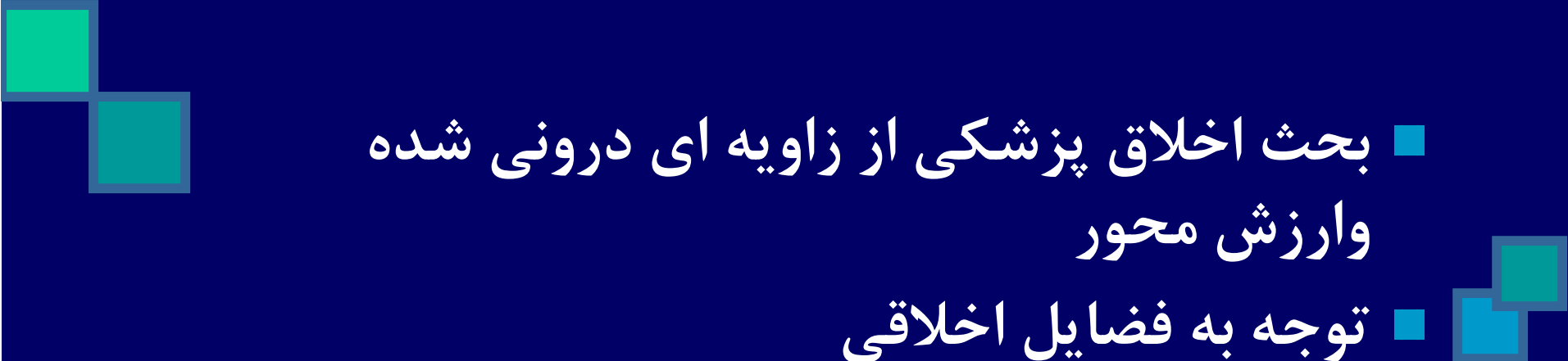

رویکرد فایده گرا

- ارزش اخلاقی عمل فرع بر نتیجه آن
 - بیشترین سود برای بیشترین افراد
 - ملاک داوری اخلاقی میزان سود و زیان عمل
 - بر دوفرم عملی وقاعده ای
-

رویکرد فضیلت‌گرا

- بحث اخلاق پزشکی از زاویه‌ای درونی شده و ارزش محور
 - توجه به فضایل اخلاقی
 - ملاحظه ویژگیها و خصوصیات خاص نفسانی
-

رویکرد مراقبت گرا

- اخلاق مراقبت راهی برای فهم نقش اخلاقی یک فرد، تأمل در مسائل اخلاقی و کنار آمدن با موقعیتهای اخلاقی
- دارای پنج مفهوم کلیدی: توجه اخلاقی، فهم همدلانه، آگاهی ارتباطی، سازگاری، پاسخ

رویکرد اصول گرایی در فلسفه اخلاق

- دارای ۴ اصل: خود مختاری، سود رسانی، ضرر نرسانی و عدالت
- دارای چند قاعده: وفاداری، رازداری، صداقت، رعایت حریم شخصی

رویکرد اصول گرا

در کشورهای غربی بر مبنای این رویکرد
چهار اصل کلیدی برای راهنمایی در
تصمیم‌گیریهای اخلاقی مطرح شده است:

autonomy

احترام به فرد و اختیار او

beneficence

سودمندی

non-maleficence

عدم ضرررسانی

justice

عدالت

احترام به فرد و اختیار او

اخذ رضایت آگاهانه مبتنی بر این اصل است.

✍ توجه ویژه به حفاظت از حقوق گروه‌های آسیب پذیر از مباحث مهم در این حیطة می‌باشند.

✓ همچنین توجه اختصاصی در موارد:

✓ فقدان آموزش‌های کافی

✓ فقر و مشکلات اقتصادی

✓ محدودیت دسترسی به خدمات بهداشتی-درمانی

سودمندی و عدم ضرررسانی

■ محقق مسئول **حفظ سلامت جسمی، روانی و اجتماعی** شرکت کننده در پژوهش است. این امر اولین وظیفه پژوهشگر است.

■ ضرر ناشی از پژوهش بایستی به حداقل رسانده شود.

■ باید توجه نمود که **حفاظت از شرکت کنندگان در پژوهش** ارجحیت دارد به:

■ جستجوی علوم جدید

■ فواید تحقیق برای پیشبرد دانش

■ خواسته‌ها و علائق حرفه‌ای یا شخصی محقق

عدالت

عدالت در پژوهش بطور عمده در سه جنبه مورد نظر می باشد:

- توزیع مناسب و عادلانه فواید و مضار پژوهش
- عدالت در انتخاب شرکت کنندگان در مطالعه
- حمایت از حقوق گروههای آسیب پذیر

اسلام و اخلاق پزشکی

در دوران شکوفایی علوم در تمدن اسلامی، توجه ویژه‌ای به اخلاق در طب وجود داشته و این امر خصوصاً در رساله‌ها و کتب اندیشمندان اسلامی به خوبی هویدا است. یکی از دست نوشته‌های بسیار ارزشمند آن دوران، پندنامه پزشکی اهوازی متعلق به علی بن مجوسی اهوازی (۳۱۸-۳۸۴ ه.ق) است.

اسلام و اخلاق پزشکی

در فرهنگ اسلام، پزشک از دو جهت ملزم به کسب فضایل اخلاقی است:

✓ اول اینکه، خود یک **انسان طالب کمال** است.

✓ دوم اینکه، موضوع شغل او حیات، **سلامت و حیثیت**

آدمیان است.

اصول چهارگانه از دیدگاه اسلام

- در فلسفه و فرهنگ اسلامی ما باید به دنبال چارچوبهای کاملتر و قابل قبولتری باشیم چراکه به عنوان مثال:
۱. **محدوده اختیار فردی** در اسلام با آنچه فلسفه غرب معتقد است تفاوت دارد.

اصول چهارگانه از دیدگاه اسلام

۲. در بحث سود و ضرر در نظام اخلاقی اسلام، صرفاً سود و ضرر دنیوی و مادی مطرح نیست بلکه **منافع معنوی و آخرتی** افراد به صورت اولی مطرح است.

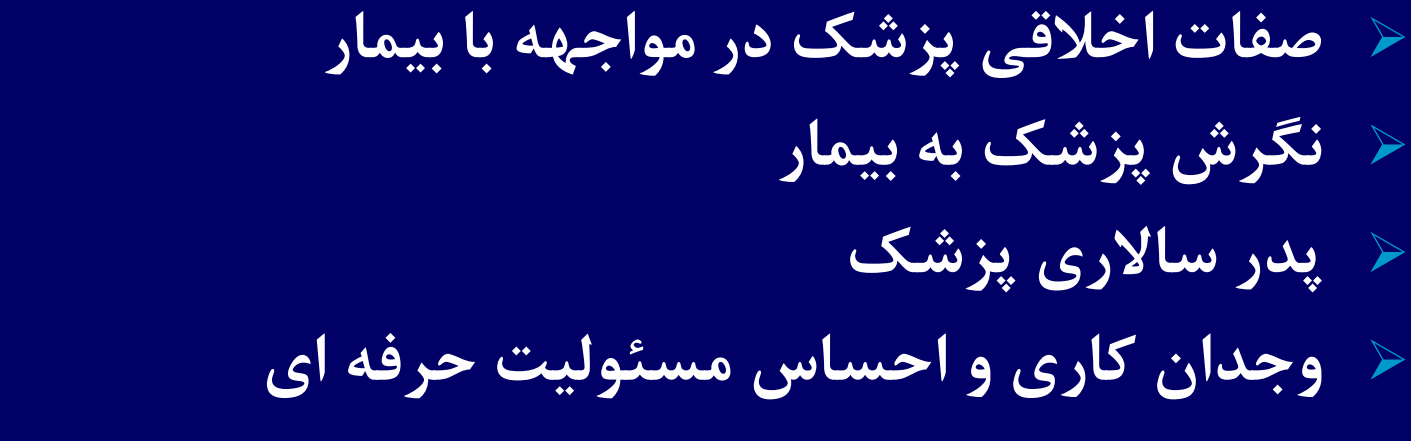
۳. **عدالت** و تعریف و چگونگی تبیین آن در شرایط مختلف بایستی مشخص شود.

برخی اصول اساسی فلسفه اخلاق در اسلام

۱. «نیت» که در حقیقت انگیزه «افعال» است معیار اصلی است.
۲. انسان علاوه بر جسم روحی باقی دارد، با توجه به این «حیات ابدی»، نتایج افعال مختلف باید نگریسته شود.
۳. روح انسانی قابل **تکامل** است و حبی پویا به کمال دارد.
۴. **کمال جویی** بی نهایت است. بعضاً در تعیین کمال انسان ممکن است دچار اشتباه شود.

ارتباط پزشک و بیمار

- صفات اخلاقی پزشک در مواجهه با بیمار
 - نگرش پزشک به بیمار
 - پدر سالاری پزشک
 - وجدان کاری و احساس مسئولیت حرفه ای
 - عدم بهره جویی و سوء استفاده های مادی، جسمی یا روحی از بیمار
-

صلاحیت علمی و عملی پزشک

- روز آمد بودن اطلاعات پزشک و تجربه کافی
 - انجام مشاوره های تخصصی در صورت لزوم
 - موارد قصور و تقصیر در تشخیص و درمان
-

رضایت بیمار

- دادن اطلاعات کافی به بیمار
 - صلاحیت و ظرفیت بیمار برای درک اطلاعات
 - تصمیم داوطلبانه، اختیاری و ابطال پذیر بیمار
-

رازداری پزشک و حقیقت گویی

- مطلق یا نسبی بودن رازداری
- مصالحی که باید در نظر گرفت، مصالح بیمار، اطرافیان، پزشک و جامعه
- نحوه ثبت و ذخیره اطلاعات پرونده های پزشکی و دسترسی به آنها
- موارد خاص افشاء اسرار و حدود آن
- تعیین قوانین مربوط به بیماریهایی که باید اعلان کرد
- حدود گفتن حقایق و موارد کتمان یا تأخیر در گفتن اخبار بد

ارتباط با همکاران حرفه ای

- حدود تعهد پزشک به بیمار
 - حقوق متقابل پزشک و کادر پزشکی و پیرا پزشکی
 - رفتار در قبال خطاهای همکاران
 - مشاوره و میزان دخالت در تصمیم گیری همکاران
 - روابط پنهانی مالی و سوء استفاده از بیمار
-

توجه به اعتقادات بیمار

رعایت آداب اسلامی با توجه به فرهنگ، عرف و شئون اسلامی

➤ سوگند نامه تنظیمی وزارت بهداشت:

➤ ”من در برابر قرآن کریم به خداوند قادرمتعال، خدایی که بر همه امور آگاه است و تمامی موجودات در قبضه قدرت اوست سوگند یاد می کنم که به احکام مقدس اسلام و حدود الهی به دیده احترام بنگرم، از خیانت و تزییع حقوق بیماران به طور جدی پرهیز کنم، نسبت به حفظ اسرار آنان جز در مواقع ایجاب ضرورت شرعی پایبندی کامل داشته و خدا را در همه حال حاضر و ناظر

شع... ..

روابط مالی پزشک و بیمار

- تدوین اصول و راهکارهای لازم
 - کاهش روابط مالی بین پزشک و بیمار
-

علل توجه ویژه به

اخلاق در پژوهش

در قرن اخیر

تاریخچه برخی مسائل اخلاقی در تحقیقات

↪ مسائل اردوگاههای آلمانها در سال ۱۹۴۵ –
۱۹۴۳ (واکسن تیفوس و مرگ ۱۰۰۰ نفر)

↪ تزریق خون آلوده در مؤسسه روبرت کخ به ۴۰
نفر

↪ انتقال پشه‌های آنوفل از مردابها به اردوگاهها
برای آزمایش بیماری مالاریا

↪ وارد کردن سنگ و شیشه به زخمها و جراحات
ایجاد شده برای بررسی اثر سولفامید

تاریخچه برخی مسائل اخلاقی در تحقیقات

- 👉 مرگ بسیاری از دوقلوها برای بررسی اثرات ژنتیک
- 👉 تلاش آمریکاییها برای کشف واکسن شیگلا و استفاده از آن در افراد عقب افتاده
- 👉 مرگ ۷۰۰ نفر از ژاپنیها با تلاش پژوهشگران ژاپنی در مورد بیماری طاعون
- 👉 بررسی تاسکجی (*Tuskegee*) بر روی سیاهپوستان در مورد سیر سیفلیس (مسئله فریب، نژادپرستانه بودن، عدم درمان با وجود درمان)